

چالش‌های حوزه امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران

اصغر اصغرزاده^۱

محسن گل سرخ حق^۲

DOR: 20.1001.1.26765756.1399.9.30.3.5

چکیده

تحقیق حاضر با هدف تدوین چالش‌های حوزه امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران انجام پذیرفت و با رویکرد تحقیقات آمیخته اکتشافی و بر اساس نظریه تطبیق مستمر ۲۸ نفر از خبرگان در ستاد کل نیروهای مسلح به صورت غیراحتمالی انتخاب و با آنها مصاحبه انجام پذیرفت. در بخش کمی نیز تعداد ۱۴۶ پرسشنامه به صورت تصادفی در اختیار نمونه آماری قرار گرفت و برای تجزیه و تحلیل استنباطی از آزمون t مستقل با نرم‌افزار SPSS26 جهت تعیین وضعیت موجود و مطلوب در مقولات احصاء شده استفاده شد. در نهایت یافته‌های حاصل از تحقیق نشان داد که: از مقوله‌های احصاء شده در این پژوهش در بعد فرهنگی اجتماعی هشت عامل، در بعد سیاسی هفت عامل، در بعد اقتصادی هشت عامل و در بعد فناوری نیز شش عامل احصاء شدند که دارای اختلاف معناداری هستند؛ به طوری که در وضعیت موجود از میانگین ملاک کمتر و در وضعیت مطلوب از میانگین ملاک بالاتر می‌باشند.

واژگان کلیدی: چالش، امنیت عمومی، جمهوری اسلامی ایران

Asgharzad221@gmail.com
mohsengolsorkh@yahoo.com

۱. دکترای تخصصی مدیریت منابع انسانی، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا (نویسنده مسئول).
۲. دکترای تخصصی مدیریت راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی

جستار گشایی

ضرورت‌های عقلی و نظری تأمین امنیت عمومی مؤثر و تأکیدات رهبر معظم انقلاب اسلامی در این خصوص از جمله فرمایشات معظم له مبنی بر این که «ما به موازات پیشرفت‌های گوناگون علمی و سیاسی و افتخارات و عزت ملی که بحمدالله به برکت مواضع انقلاب، ملت ما به دست آورده - در سطح منطقه و در سطح جهانی - به احساس امنیت عمومی نیازمندیم.» و از سوی دیگر، معطوف به اقتضائات تحولات عصر کنونی، تغییر در رویکردهای تحقق امنیت عمومی؛ تأمین امنیت عمومی به امری مبرم و ضروری بدل گشته است. تردیدی نیست که غفلت از موقعیت‌شناسی و عدم تبیین راهبردهای مقتضی در شرایط حاضر برای تحقق امنیت عمومی لطمات جدی و جبران‌ناپذیری در سطوح مختلف امنیتی کشور وارد خواهد کرد.

سطح گسترده مطالعات حضرت امام خامنه‌ای (مد ظله العالی) و صاحب‌نظر بودن ایشان در عرصه امنیت عنصر مهمی است که ضرورت انجام پژوهشی یافتن چالش‌های امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران را امری ضروری می‌نماید. به همین سبب این مقاله کوشیده است با توجه به تأثیرگذاری امنیت عمومی در فرایند توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کشور، حرکتی در راستای استخراج چالش‌های امنیت عمومی انجام دهد. این مقاله همچنین با این هدف تبیین شده است تا برای تولید ادبیات بومی در حوزه امنیت عمومی و استوار ساختن آن در حوزه نظریه‌پردازی و خارج شدن از سیطره ادبیات غربی در این حوزه، به عنوان «ملاک» انتخاب؛ تا در زمینه امنیت عمومی، مسیر تبیین نظریه جامع امنیتی اسلام منطبق با شرایط و ویژگی‌های جمهوری اسلامی و ارزش‌های اسلامی حاکم بر نظام سیاسی و فرهنگ عمومی را هموار سازد.

از این رو پرسش این خواهد بود که: چالش‌های امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران کدامند؟ و آیا بین چالش‌های احصاء شده در وضعیت موجود و مطلوب تفاوت معنی‌داری وجود دارد یا خیر؟ از دیرباز ایده «امنیت عمومی» که در آن عموم افراد جامعه بشری، حریم خویش را از هرگونه تعرض و تهدیدی، آزاد، رها و ایمن حس کنند و در سایه امنیت رشد و تعالی یابند آرمان والائی است که انسان‌ها همواره در طول زندگی اجتماعی به دنبال و در انتظار نیل به آن بوده و هستند و تاکنون هیچ کشوری ادعا نکرده است که دارای امنیت کامل است. اهمیت امنیت تا آنجاست که حضرت امام علی (ع) امنیت را به مثابه گوارترین نعمت، مایه رفاه زندگی و یکی از اهداف ذاتی و مأموریت‌های اساسی حکومت اسلامی می‌داند (محبوبی‌منش، ۱۳۸۵، ۱۵).

اساساً امنیت چیست؟ امنیت برای چه کسی؟ امنیت برای دولت یا مردم، برای فرد یا جامعه، برای داراها یا ندارها؟ امنیت برای چی؟ امنیت برای امنیت یا توسعه عدالت؟ برای نظم یا آزادی؟ امنیت از چی؟ از آسیب‌ها یا تهدیدها؟ امنیت از درون یا بیرون؟ امنیت به چه وسیله؟ به وسیله سخت‌افزار یا نرم‌افزار؟

ایجابی یا سلبی؟ امنیت در کجا و در چه حوزه‌ای؟ داخلی یا خارجی؟ ملی، منطقه‌ای، یا بین‌المللی؟ امنیت از کدام بعد؟ سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ... سؤالات بسیار دیگر از این قبیل از منظرها و رویکردهای متنوع و با مفروضات مختلف قابل طرح است که دال بر پیچیدگی، ابهام و سیالیت مفهوم امنیت است که با مفهوم ساده‌اندیشانه امنیت بسیار فاصله دارد (محبوبی‌منش، ۱۳۹۱: ۲۲۸).

مفاهیم و مبانی نظری

امروزه تهدیدات امنیتی، بر اساس میزان، شدت و قدرت آسیب‌زایی‌شان نسبت به تمامیت و هویت ارزش نظام، تعریف و طبقه‌بندی می‌شوند. از این منظر، باید به تهدیدهای امنیتی، نگاه دوباره نمود. سایه تهدید در تمامی جوامع وجود داشته و مصالح و منافع، کیان کشور، استقلال، ثبات، مشروعیت و مقبولیت آن را به خطر انداخته است. در حقیقت، امنیت و مؤلفه‌های آن را باید بر پایه همین تهدیدها، بنا نهاد. تهدیدهای امنیتی متناسب با وضعیت هر کشور و هر جامعه‌ای متفاوت بوده و درجات آسیب‌پذیری‌شان متغیر است؛ بنابراین می‌توان گفت هرگونه رویدادی که ثبات، تعادل و انسجام جامعه را برهم بزند، تهدید امنیتی محسوب می‌گردد؛ به عبارت دیگر، می‌توان بیان داشت که: تهدید امنیتی به مجموعه اقداماتی گفته می‌شود که بقای رژیم‌ها و نظام شهروندی، ارزش‌های حاکم و هنجارهای پذیرفته شده، حاکمیت قانون و شیوه زندگی آحاد جامعه را مختل و موجودیت آنها را به خطر بیندازد (محسنی، ۱۳۸۹: ۳).

مفهوم امنیت، به معنای اعم از منظر اندیشمندان اجتماعی و محققان سیاسی، مانند سایر مفاهیم اساسی و رایج در علوم انسانی، نظیر صلح، عدالت و آزادی در معرض تفسیرها و تعبیرهای گوناگون بوده است. امنیت، مقوله‌ای است که جامعه و دولت به همراه یکدیگر، در تأمین آن سهم و شریک هستند؛ بر این اساس، به تدریج و همگام با جدایی‌ناپذیر شدن دولت و جامعه از همدیگر، همین حالت در خصوص ناامنی آن دو، مصداق پیدا می‌کند (بوزان^۱، ۱۳۷۸: ۹).

در تعریفی دیگر امنیت عمومی وضعیتی است که ضمن حفظ و حراست از ارزش‌های اساسی و هنجارهای جامعه، عموم مردم از هرگونه تعرض و تهدیدی نسبت به جان، مال، ناموس و عرض خود در امان بوده و در خصوص رعایت و حمایت از حقوق مشروع خود از طرف سایر بازیگران (افراد، گروه‌ها، نهادها و دولت) اطمینان خاطر داشته و احساس آرامش نمایند (مؤمنی، ۱۳۹۴: ۲۸).

از دیدگاه بوزان امنیت اجتماعات بشری به ۴ مقوله تقسیم می‌شود: نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی. به طور کلی امنیت نظامی به پیامدهای متقابل توانایی‌هایی تهاجمی و دفاعی مسلحانه دولت‌ها و نیز برداشت آنها از مقاصد یکدیگر مربوط است. امنیت سیاسی ناظر بر ثبات سازمانی دولت‌ها، نظام‌های حکومتی و ایدئولوژی‌هایی است که به آنها مشروعیت می‌بخشد. امنیت اقتصادی، یعنی دسترسی به منابع مالی و بازارهای لازم برای حفظ سطوح قابل قبولی از رفاه و قدرت دولت. امنیت

1. Buzan

اجتماعی به قابلیت حفظ الگوهای سنتی، زبان، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی، با شرایط قابل قبولی از تحول مربوط است (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۴). منظور از امنیت اجتماعی، تداوم پایدار هویت، منافع، مزیت اجتماعی گروه‌های اجتماعی یک جامعه و راهکارهای حل کشمکش‌های اجتماعی موجود است. از سوی دیگر، امنیت اجتماعی به مفهوم پایداری الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، اجتماع، آداب و هویت مذهبی و ملی در درون یک شرایط مورد قبول برای رشد و پیشرفت است (واتسون^۱، ۲۰۰۵: ۹). بر اساس بینش جامعه‌شناختی، به دلیل نقش کانونی ارزش‌ها در تکوین و تداوم نظم اجتماعی که نویدبخش امنیت عمومی جامعه است، به صورت علمی مسئله امنیت را مطالعه می‌نماییم. به همین منظور ابتدا مفهوم آسیب اجتماعی را که بیشتر بر نوعی بی‌نظمی و اختلال درونی در کارکردها و ارتباطات خرده سامانه‌های نظام اجتماعی دلالت دارد، بررسی نموده، آنگاه انحرافات اجتماعی را که ناهمخوانی مستمر با ارزش‌های اجتماعی و انتظارات مشترک جامعه تلقی می‌شود، تبیین نظری خواهم کرد. بنابراین اهمیت و ضرورت موضوع مورد مطالعه حاضر از چهار بعد یا منظر اساسی به دست می‌آید:

۱- منظر فرهنگی- اجتماعی^۲:

اندیشمندان اجتماعی خصوصاً در حوزه جامعه‌شناسی فرهنگی و مطالعات فرهنگی، بنیاد اساسی نظم اجتماعی را در ارزش‌ها جست و جو می‌کنند و حتی تغییرات اجتماعی را نتیجه عدم تعادل میان ارزش‌ها و محیط اجتماعی می‌دانند؛ بنابراین، ارزش‌ها جایگاه بلندی نزد جامعه‌شناسان دارند، به طوری که ارزش‌ها را در جایگاه عنصر بنیادین فرهنگ، از جنبه‌های ساختاری، شیوه‌های انتقال و توزیع، تحول در زمان و جهت‌گیری کنش‌گران و... در سطوح خرد و کلان، مطالعه و بررسی می‌کنند. با فاکتور اجتماعی، یک کسب و کار می‌تواند محیط اجتماعی و اقتصادی را از بازار صنعت تا چگونگی درک نیازهای مصرف‌کننده و چگونگی آوردن آنها به بازار برای خرید را آنالیز کرد (محبوبی‌منش، ۱۳۹۱: ۲۷). از جمله ابعاد مورد بررسی در حوزه اجتماعی شامل: مردم‌شناسی- تحصیل- فرهنگ- سبک‌های زندگی و پر کردن اوقات فراغت- محرومیت اجتماعی رفتارها و رویکردهای عمومی- رفتارهای شغلی- تأکید بر ایمنی رویکردها درباره خدمات و محصولات خارجی- مذهب- زبان- مهاجرت و تنوع قومی- خانواده- حمل و نقل عمومی و بهداشت فردی است (قیصری و همکاران، ۱۳۹۱، ۱۱).

۲- بعد سیاسی^۳:

از ضرورت‌های تحقیق در زمینه ارزش‌ها، از بعد سیاسی، نقش ارزش‌ها همچون منبع و منشأ مشروعیت و اقتدار سیاسی نزد جامعه‌شناسان سیاسی است و در اهمیت رابطه‌ای است که به خصوص اندیشمندان علوم سیاسی، میان «ارزش‌ها و امنیت» برقرار می‌دانند. به طوری که امنیت را، در اساس، فقدان تهدید

1. Watson

2. Cultural-Social

3. Political

نسبت به ارزش‌ها و جلوگیری از لطمه خوردن به ارزش‌های بنیادی معنا می‌کنند (محبوبی‌منش، ۱۳۹۱: ۲۸). از جمله ابعاد مورد بررسی در حوزه اقتصادی شامل: نظام سیاسی- مقررات و چهره‌های سیاسی است (قیصری و همکاران، ۱۳۹۱، ۱۱).

۳- بعد اقتصادی^۱:

از ضرورت‌های تحقیق درباره ارزش‌ها از بعد اقتصادی، اهمیت نقش ارزش‌ها در نظریه‌های توسعه و مفهوم کانونی آن در الگوهای نوسازی با مدرنیزاسیون است که بر نقش مؤثر ارزش‌ها در رابطه با حیات اقتصادی جامعه و انطباق با محیط آشوبناک و پیچیده محیط تأکید می‌کنند. از سوی دیگر، پیامدهای مثبت یا منفی توسعه بر ارزش‌های دینی که سکولاریسم نامیده می‌شود و پیامد اجتناب‌ناپذیر مدرنیزاسیون است، در محور بحث و توجه نظریه‌پردازان مختلف قرار دارند (محبوبی‌منش، ۱۳۹۱، ۲۸). از جمله ابعاد مورد بررسی در حوزه اقتصادی شامل: قدرت و توان اقتصادی- میزان بیکاری آشکار و پنهان- نرخ تورم- مهارت نیروی کار- هزینه کار حوزه‌های اصلی کار است (قیصری و همکاران، ۱۳۹۱، ۱۱).

۴- بعد فناوری^۲:

علم و فناوری همچون شمشیری دو لبه است که هم باعث تهدید می‌شود و هم فرصت‌هایی را به دنبال دارد. عصر اطلاعات و به تبع آن فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی نیز از این قاعده مستثنی نیستند. هیچ فناوری و ابزاری را نمی‌توان به دیده تهدید نگریست و این موضوع بستگی به این دارد که چگونه از آن استفاده و بهره‌برداری شود. این انقلاب هم خطرات زیادی دارد و همچنین فرصت‌های حیرت‌انگیزی را در اختیار بشریت می‌گذارد. جمهوری اسلامی ایران نیز با ویژگی‌های انقلابی و ایدئولوژیک خود و در مقابل دشمنی‌های استکبار جهانی و تضاد جدی فرهنگ غربی با مبانی اعتقادی اسلام و توانایی‌های فناورانه دشمنان می‌تواند از این ناحیه به شدت آسیب‌پذیر باشد. ضمن اینکه با توانایی‌های بالفعل و بالقوه خود و نقاط ضعف آشکار فرهنگ غربی، می‌تواند با شناخت کامل این پدیده و فرصت‌های پیش رو از این فناوری استفاده مطلوب را ببرد. نتیجه این که اینترنت و ویژگی‌های عصر اطلاعات و مجازی‌سازی، یک واقعیت است، فضای مجازی همچون یک موج بزرگ است که نه می‌توان در برابر آن ایستاد و نه از آن فرار کرد بلکه باید به نحو شایسته بر این موج سوار شد و از مزایای آن بهره برد.

در بررسی ادبیات موضوع، برخی از عوامل و ابعاد تشکیل دهنده ساختار امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران به شرح جدول زیر استخراج گردید که نتایج احصاء شده به‌طور مختصر بیان می‌گردد:

1. Economic
2. Technological

جدول ۱- ساختار امنیت عمومی (تنظیم از: پژوهشگران)

نویسندگان	حوزه تحقیق	نتایج احصاء شده
ترقی و جدی (۱۳۹۴)	بررسی رویکردهای تحقق امنیت عمومی از منظر سرمایه اجتماعی	اعتماد مردمی آگاهی مشارکت
محبوبی‌منش (۱۳۹۱)	توسعه و پویایی منابع انسانی، تحقق افق ۱۴۰۴ صنعت نفت	بعد فرهنگی بعد اجتماعی بعد سیاسی بعد اقتصادی
بوزان (۱۳۷۸)	ابعاد امنیت اجتماعات بشری	نظمی سیاسی اقتصادی اجتماعی
مؤمنی و همکاران (۱۳۹۱)	امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران و تغییرات راهبرد امنیتی آمریکا	حوزه سیاسی حوزه نظامی اقتصادی فرهنگی و اجتماعی
رئیزی و همکاران (۱۳۹۷)	آسیب‌شناسی بحران‌های اجتماعی و الزامات سیاست‌گذاری امنیتی در پیشگیری از آن	آسیب سیاسی آسیب اقتصادی آسیب فرهنگی آسیب اجتماعی
حبیب‌زاده (۱۳۹۸)	ابعاد امنیت از منظر امام خامنه‌ای (مد ظله العالی)	بعد فرهنگی بعد اقتصادی بعد سیاسی بعد اجتماعی بعد دفاعی-امنیتی بعد زیست‌محیطی

روش‌شناسی

این تحقیق از نظر هدف کاربردی است که در آن از رویکرد تحقیقات آمیخته اکتشافی (کیفی-کمی) استفاده گردیده است. دلایل انتخاب رویکرد آمیخته اکتشافی این بود که تئوری زمینه‌ای، برای مطالعه فرایندهای پیچیده و پنهان (امنیت عمومی کشور) مناسب است (آیین و همکاران^۱، ۲۰۱۱، ۸۴۳).

در نهایت بر مبنای پارادایم مورد بحث، روش‌شناسی پژوهش مورد ارزیابی و تبیین قرار گرفت؛ بنابراین

1. Aein

در ابتدا ابعاد و ویژگی سند (نخج‌البلاغه) در نقش متغیرهای جمعیت‌شناختی از کدگذاری باز مورد طبقه‌بندی و تفسیر قرار گرفت و سپس فرایند تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی در قالب مکتب سامان‌مند (سیستماتیک) استراوس و کوربین^۱ (۱۹۹۴)، بر اساس کدگذاری انتخابی انجام و منعکس گردیدند. همچنین نتایج پژوهش بر اساس بازبینی تشخیص‌روایی و پایایی پژوهش کیفی کرسول^۲ (۲۰۱۴)، بررسی گردید.

روش نمونه‌گیری بخش کیفی پژوهش حاضر به صورت هدفمند و اطلاعات‌محور است؛ یعنی بر اساس هدف تحقیق و نیز نمونه‌ای که غنی‌ترین اطلاعات را می‌تواند به صورت غیراحتمالی و بر اساس اهداف پژوهش از اسناد، مصاحبه، مشاهده و... به ما بدهند، استفاده نمودیم؛ بنابراین بر اساس نظریه تطبیق مستمر هر یک از خبرگان در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به تعداد ۲۸ نفر به صورت غیراحتمالی انتخاب شدند و با آنها مصاحبه انجام پذیرفت. این مصاحبه‌ها تا جایی ادامه پیدا نمود که دیگر گزاره جدیدی برای مقوله‌بندی یافت نشد و به نقل از گلیسر، ما به نقطه اشباع نظری رسیدیم. اشباع نظری نقطه‌ای است که مقوله‌های ما که از گزاره‌های نظری تشکیل شده‌اند به اشباع نظری می‌رسند؛ یعنی دیگر اطلاعات یا گزاره جدیدی ایجاد نمی‌شود تا بتوان آن را در گزاره یا مقوله‌ای قرار داد. نمونه آماری بخش کمی تحقیق نیز از کارکنان ستاد کل نیروهای مسلح به تعداد ۲۳۴ نفر در سال ۱۳۹۸ بودند که نمونه‌گیری با استفاده از فرمول کوکران و به روش تصادفی ساده انجام و تعداد ۱۴۶ پرسشنامه که با مقیاس ۵ گزینه‌ای لیکرت تنظیم شده بود، توزیع و برای تجزیه و تحلیل داده‌های آماری از آزمون t مستقل استفاده شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

در سال ۱۹۹۶ استراوس و کوربین بیان کردند که می‌توان واحدهای معنادار را در مقولات و دسته‌های مفهومی با درجه انتزاع بالا طبقه‌بندی کرد و به بررسی تفاوت این مجموعه‌های ایجاد شده با یکدیگر پرداخت؛ بنابراین محقق نیز ابتدا کدهای اولیه را طی یک مصاحبه عمیق پدیدارشناسانه پیرامون تجربه افراد از چالش‌های حوزه امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران را کاوش نموده و سپس مطابق با مکتب استراوس و کوربین، چالش‌ها در قالب مقولات احصاء شده دسته‌بندی گردیدند.

1. Strauss & Corbin
2. Creswell

جدول ۲- مقولات احصاء شده از چالش‌های حوزه امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران

کد اولیه	کد محوری	مقوله‌های احصاء شده	کد خبرگان
چالش‌های حوزه امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران	فرهنگی-اجتماعی	تعامل با جامعه اطلاعاتی برای تبادل اطلاعات و ارتقاء اشراف اطلاعاتی	P1, P3, P5, P8, P2
		روحیه انقلابی‌گری بعضی مسئولان	P3, P4, P5
		بزرگ‌نمایی معضلات اجتماعی	P1, P5, P8
		ترویج باور تعامل مسالمت‌آمیز با آمریکا و ایجاد ابهام در ارزش‌ها	P3, P7, P8, P2
		عملکرد نهادهای فرهنگی کشور متناسب با هجمه فرهنگی دشمن	P1, P3, P4, P5, P6
		بصیرت دینی و سیاسی کارکنان و تضعیف فرهنگ جهادی	P7, P4, P8, P1, P2
		ناهنجاری، آسیب و معضلات فرهنگی خانواده‌ها	P2, P3, P5, P6, P8
		قیح‌زدایی با تبلیغ فرهنگ غربی و بی‌بندوباری	P3, P4, P2, P6, P7
		موج سواری سرویس‌های اطلاعاتی بر نارضایتی‌های اجتماعی و اقتصادی	P2, P4, P5, P6, P8
		ورود مواد پیش‌ساز و مواد مخدر سنتی به داخل کشور	P1, P3, 4, P5, P6
		بالا رفتن آمار طلاق	P2, P7
		ضعف همکاری بین رده‌های امنیتی	P9, P11, P10, P13
	سیاسی	ارتباط غیر متعارف و خارج از چارچوب ضوابط سازمانی	P1, P11, P10, P15, P9
		انحراف تصمیم‌سازی به دلیل کتمان وقایع، گزارش خلاف واقع.	P12, P13, P16
		سیاه‌نمایی مشکلات کشور به خاطر حاکمیت دینی	P14, P15, P16
		سیاسی و امنیتی شدن معیشت کارمندان و بازنشستگان	P9, P16, P14, P13
		تبدیل رقابت جناح سیاسی به خصومت و تخریب یکدیگر	P14, P15, P9, P13
		ایجاد تصور وضعیتی آشفته و ناامید کننده از آینده ایران	P11, P9, P10
		ترور دانشمندان، شخصیت‌های نظامی و سیاسی	P15, P16, P15
		تشدید جذب اهل سنت به‌ویژه افراد به گروهک‌های تکفیری	P11, P13, P14
		دامن زدن به اختلافات قومیتی و گسترش شکاف بین شیعه و سنی	P12, P13, P16

کد اولیه	کد محوری	مقوله‌های احصاء شده	کد خبرگان
	اقتصادی	ضعف مدیریت در نظام بانکی و مالی کشور	P17, P19, P22
		ضعف در تجهیزات و امکانات مرتبط با مأموریت	P18, P20, P21
		افزایش تورم و فشار اقتصادی به مردم ناشی از سوء مدیریت	P21, P22, P18, P19
		قاچاق کالا و ایجاد رکود در کارخانه‌های تولیدی	P21, P22, P19
		بیکاری و از بین رفتن فرصت‌های شغلی	P17, P19, P22
		تحریم‌ها	P20, P21, P18, P19
		ناکارآمدی مسئولین اقتصادی	P17, P18, P19, P20
		تخلفات مالی و فروریختن قبح دست‌اندازی به بیت‌المال	P23, P25, P28
	فناوری	به‌روز نبودن آموزش تخصصی در انجام امور رایانه‌ای، الکترونیکی و ...	P23, P26, P28, P24
		نگهداری اطلاعات و اخبار دارای طبقه‌بندی سری و بالاتر در رایانه	P24, P25, P28
		ضعف در رعایت مقررات حفاظتی	P24, P22, P23, P28
		ضعف سواد رسانه‌ای کارکنان در استفاده از فضای سایبری	P25, P26, P27, P28
		به روز نبودن و فرسوده بودن تجهیزات	P23, P24, P25, P26
		ضعف آموزش در مقایسه با پیشرفت‌های علمی و فناوری در سطح دنیا	P28, P27, P25, P24
		پیچیدگی جرائم در فضای مجازی و پنهان ماندن هویت‌ها	P26, P27, P28
		بومی نبودن سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای مورد نیاز	P23, P22, P29

اکنون با ایجاد ۴۰ مقوله احصاء شده برای ۴ کد محوری از چالش‌های حوزه امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران طی کدگذاری مصاحبه از ۲۸ خبره، مجدد کدهای احصاء شده به خبرگان بازگردانیده شد و با اعمال تغییراتی در برخی از واژه‌ها، مقولات به تأیید خبرگان و اشباع نظری رسید. یافته‌ها

برای جمع‌آوری اطلاعات تعداد ۱۴۶ پرسشنامه به صورت تصادفی در اختیار نمونه آماری در ستاد کل نیروهای مسلح قرار گرفت. پاسخ دهندگان شامل ۱۰۲ نفر با مدرک دکترا و ۴۴ نفر با مدرک کارشناسی ارشد و از نظر جنسیت تمامی جامعه آماری مرد بودند. برای تجزیه و تحلیل استنباطی هر شاخص، از آزمون t مستقل برای معناداری و تعیین وضعیت موجود و مطلوب برای مقولات احصاء شده استفاده شد. برای این منظور میانگین مشاهده شده در ۵ سطح از کم (۱) تا خیلی زیاد (۵) برای هر وضعیت با ملاک نظری ۳ مقایسه شد و نتایج در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳- آزمون t مستقل برای شاخص‌ها در دو وضعیت موجود و مطلوب

کد محوری	مقوله‌های احصاء شده	وضعیت	میلکین	درجه آزادی	t	درجه معناداری	تفاوت میلکین
فرهنگی-اجتماعی	تعامل با جامعه اطلاعاتی برای تبادل اطلاعات و ارتقاء اشراف اطلاعاتی	موجود	۳/۳۶	۱۴۵	۱۷/۶۵۶	۰/۰۰۰	+۰/۳۶
		مطلوب	۴/۴۷	۱۴۵	۲۵/۵۴۱	۰/۰۰۰	+۱/۴۷
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	روحیه انقلابی‌گری مسئولان	موجود	۲/۴۷	۱۴۵	۱۲/۶۰۶	۰/۰۰۰	-۰/۵۳
		مطلوب	۴/۶۶	۱۴۵	۱۳/۵۶۳	۰/۰۰۰	+۱/۶۶
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	بزرگ‌نمایی معضلات اجتماعی	موجود	۲/۲۱	۱۴۵	۷/۱۲۶	۰/۰۰۰	-۰/۷۰
		مطلوب	۴/۴۹	۱۴۵	۵/۳۴۱	۰/۰۰۰	+۱/۴۹
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	ترویج باور تعامل مسالمت‌آمیز با آمریکا و ایجاد ابهام در ارزش‌ها	موجود	۱/۳۱	۱۴۵	۹/۶۳۲	۰/۰۰۰	+۱/۶۹
		مطلوب	۴/۸۷	۱۴۵	۷/۵۴۱	۰/۰۰۰	+۱/۸۷
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	عملکرد نهادهای فرهنگی کشور متناسب با هجمه فرهنگی دشمن	موجود	۲/۲۷	۱۴۵	۶/۱۷۵	۰/۰۰۰	-۰/۷۳
		مطلوب	۴/۶۹	۱۴۵	۵/۵۴۳	۰/۰۰۰	+۱/۶۹
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	بصیرت دینی و سیاسی کارکنان و تضعیف فرهنگ جهادی	موجود	۴/۱۲	۱۴۵	۵/۴۳۵	۰/۰۰۰	+۱/۱۲
		مطلوب	۴/۴۱	۱۴۵	۸/۳۵۴	۰/۰۰۰	+۱/۴۱
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	ناهنجاری، آسیب و معضلات فرهنگی خانواده‌ها	موجود	۲/۱۷	۱۴۵	۶/۵۵۶	۰/۰۰۰	-۰/۸۳
		مطلوب	۴/۸۷	۱۴۵	۹/۲۳۱	۰/۰۰۰	+۱/۸۷
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	قبیح‌زدایی با تبلیغ فرهنگ غربی و بی‌بندوباری	موجود	۲/۵۴	۱۴۵	۱۳/۴۳۶	۰/۰۰۰	-۰/۴۶
		مطلوب	۴/۷۸	۱۴۵	۲۳/۳۱۳	۰/۰۰۰	+۱/۷۸
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	موج‌سواری سرویس‌های اطلاعاتی بر نارضایتی‌های اجتماعی و اقتصادی	موجود	۱/۳۲	۱۴۵	۱۱/۱۲۰	۰/۰۰۰	-۱/۷۸
		مطلوب	۴/۷۷	۱۴۵	۱۶/۶۵۴	۰/۰۰۰	+۱/۷۷
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	

کد محوری	مقوله‌های احصاء شده	وضعیت	میلگین	درجه آزادی	t	درجه معناداری	تفاوت میلگین
	ورود مواد پیش‌ساز و مواد مخدر سنتی به داخل کشور	موجود	۲/۳۷	۱۴۵	۱۹/۶۴۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۳
		مطلوب	۴/۹۲	۱۴۵	۱۷/۳۲۴	۰/۰۰۰	+۱/۹۲
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	بالا رفتن آمار طلاق	موجود	۱/۱	۱۴۵	۵/۴۲۳	۰/۰۰۰	-۱/۹
		مطلوب	۴/۶۳	۱۴۵	۶/۸۹۳	۰/۰۰۰	+۱/۶۳
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
سیاسی	ضعف همکاری بین رده‌های امنیتی	موجود	۳/۳۲	۱۴۵	۱۴/۳۴۲	۰/۰۰۰	+۰/۳۲
		مطلوب	۴/۷۶	۱۴۵	۱۲/۳۲۱	۰/۰۰۰	+۱/۷۶
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	ارتباط غیر متعارف و خارج از چارچوب ضوابط سازمانی	موجود	۲/۳۲	۱۴۵	۱۱/۱۲۰	۰/۰۰۰	-۰/۶۸
		مطلوب	۴/۷۷	۱۴۵	۱۶/۶۵۴	۰/۰۰۰	+۱/۷۷
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	انحراف تصمیم‌سازی به دلیل کتمان وقایع، گزارش خلاف واقع	موجود	۱/۴۸	۱۴۵	۱۹/۶۴۲	۰/۰۰۰	-۱/۵۲
		مطلوب	۴/۹۲	۱۴۵	۱۷/۳۲۴	۰/۰۰۰	+۱/۹۲
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	سیاه‌نمایی مشکلات کشور به خاطر حاکمیت دینی	موجود	۴/۱	۱۴۵	۵/۴۲۳	۰/۰۰۰	+۱/۱
		مطلوب	۵	۱۴۵	۶/۸۹۳	۰/۰۰۰	+۲
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	سیاسی و امنیتی شدن معیشت کارمندان و بازنشستگان	موجود	۲/۳۲	۱۴۵	۱۴/۳۴۲	۰/۰۰۰	-۰/۶۸
		مطلوب	۴/۷۶	۱۴۵	۱۲/۳۲۱	۰/۰۰۰	+۱/۷۶
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	تبدیل رقابت جناح سیاسی به خصومت و تخریب یکدیگر	موجود	۲/۱	۱۴۵	۵/۵۸۴	۰/۰۰۰	-۰/۹
		مطلوب	۴/۶۳	۱۴۵	۶/۴۱۵	۰/۰۰۰	+۱/۶۳
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	ایجاد تصور وضعیتی آشفته و ناامید کننده از آینده ایران	موجود	۲/۱	۱۴۵	۵/۵۶۸	۰/۰۰۰	-۰/۹
		مطلوب	۴/۷۳	۱۴۵	۲/۵۸۷	۰/۰۰۰	+۱/۷۳
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	

کد محوری	مقوله‌های احصاء شده	وضعیت	میلگین	درجه آزادی	t	درجه معناداری	تفاوت میلگین
	ترور دانشمندان، شخصیت‌های نظامی و سیاسی	موجود	۲	۱۴۵	۱۵/۶۵۲	۰/۰۰۰	-۱
		مطلوب	۴/۶۳	۱۴۵	۴/۳۲۵	۰/۰۰۰	+۱/۶۳
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	تشدید جذب اهل سنت به‌ویژه اکراد به گروهک‌های تکفیری	موجود	۴/۱	۱۴۵	۶/۲۵۷	۰/۰۰۰	+۱/۱
		مطلوب	۴/۶۳	۱۴۵	۳/۸۵۲	۰/۰۰۰	+۱/۶۳
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	دامن زدن به اختلافات قومیتی و گسترش شکاف بین شیعه و سنی	موجود	۲/۶	۱۴۵	۷/۷۸۵	۰/۰۰۰	-۰/۴
		مطلوب	۴/۶۳	۱۴۵	۸/۸۵۲	۰/۰۰۰	+۱/۶۳
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
اقتصادی	ضعف مدیریت در نظام بانکی و مالی کشور	موجود	۱/۶	۱۴۵	۵/۲۶۵	۰/۰۰۰	-۱/۴
		مطلوب	۳/۶۱	۱۴۵	۴/۱۲۳	۰/۰۰۰	+۰/۶۱
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	ضعف در تجهیزات و امکانات مرتبط با مأموریت	موجود	۲/۳	۱۴۵	۷/۴۴۵	۰/۰۰۰	-۰/۷
		مطلوب	۴/۳۳	۱۴۵	۸/۸۲۵	۰/۰۰۰	+۱/۳۳
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	افزایش تورم و فشار اقتصادی به مردم ناشی از سوء مدیریت	موجود	۱/۵	۱۴۵	۶/۵۵۲	۰/۰۰۰	-۱/۵
		مطلوب	۴/۱۲	۱۴۵	۳/۷۱۴	۰/۰۰۰	+۱/۸۸
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	قاچاق کالا و ایجاد رکود در کارخانه‌های تولیدی	موجود	۲/۱	۱۴۵	۵/۴۲۵	۰/۰۰۰	-۰/۹
		مطلوب	۴/۵۳	۱۴۵	۶/۸۹۶	۰/۰۰۰	+۱/۵۳
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	بیکاری و از بین رفتن فرصت‌های شغلی	موجود	۱/۹	۱۴۵	۶/۵۲۳	۰/۰۰۰	-۱/۱
		مطلوب	۴/۰۰	۱۴۵	۶/۲۲۵	۰/۰۰۰	+۱/۰۰
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	تحریم‌ها	موجود	۱/۱	۱۴۵	۹/۱۴۵	۰/۰۰۰	-۱/۹
		مطلوب	۴/۰۰	۱۴۵	۸/۲۵۶	۰/۰۰۰	+۱/۰۰
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	

کد محوری	مقوله‌های احصاء شده	وضعیت	میلکین	درجه آزادی	t	درجه معناداری	تفاوت میلکین
	ناکارآمدی مسئولین اقتصادی	موجود	۲/۱	۱۴۵	۴/۲۵۷	۰/۰۰۰	-۰/۹
		مطلوب	۴/۱۳	۱۴۵	۵/۲۲۳	۰/۰۰۰	+۱/۱۳
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	تخلفات مالی و فرو ریختن قبح دستاندازی به بیت المال	موجود	۲/۰۰	۱۴۵	۶/۲۵۱	۰/۰۰۰	-۱/۰۰
		مطلوب	۵	۱۴۵	۶/۸۹۳	۰/۰۰۰	+۲/۰۰
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
فناوری	به روز نبودن آموزش تخصصی در انجام امور رایانه‌ای، الکترونیکی و ...	موجود	۲/۹	۱۴۵	۸/۱۱۴	۰/۰۰۰	-۰/۰۱
		مطلوب	۴/۴۴	۱۴۵	۶/۳۳۲	۰/۰۰۰	+۰/۵۶
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	نگهداری اطلاعات و اخبار دارای طبقه‌بندی سری و بالاتر در رایانه	موجود	۴/۱	۱۴۵	۴/۸۹۶	۰/۰۰۰	+۱/۱
		مطلوب	۴/۶۶	۱۴۵	۵/۶۶۳	۰/۰۰۰	+۱/۶۶
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	ضعف در رعایت مقررات حفاظتی	موجود	۲/۱	۱۴۵	۹/۴۱۵	۰/۰۰۰	-۰/۹
		مطلوب	۴/۲۳	۱۴۵	۶/۴۴۷	۰/۰۰۰	+۱/۲۳
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	ضعف سواد رسانه‌ای کارکنان در استفاده از فضای سایبری	موجود	۲/۳	۱۴۵	۱۰/۱۴۵	۰/۰۰۰	-۰/۷
		مطلوب	۴/۳۱	۱۴۵	۹/۲۵۴	۰/۰۰۰	+۱/۳۱
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	به روز نبودن و فرسوده بودن تجهیزات	موجود	۲/۰۰	۱۴۵	۴/۴۵۸	۰/۰۰۰	-۱/۰۰
		مطلوب	۴/۰۰	۱۴۵	۶/۵۵۲	۰/۰۰۰	+۱/۰۰
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	ضعف آموزش در مقایسه با پیشرفت‌های علمی و فناوری در سطح دنیا	موجود	۳/۱	۱۴۵	۷/۲۵۶	۰/۰۰۰	+۰/۱
		مطلوب	۴/۷۷	۱۴۵	۶/۱۳۲	۰/۰۰۰	+۱/۷۷
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	
	پیچیدگی جرائم در فضای مجازی و پنهان ماندن هویت‌ها	موجود	۱/۵	۱۴۵	۵/۲۴۱	۰/۰۰۰	-۱/۵
		مطلوب	۴/۴۴	۱۴۵	۶/۷۱۴	۰/۰۰۰	+۱/۴۴
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	

کد محوری	مقوله‌های احصاء شده	وضعیت	میلگین	درجه آزادی	t	درجه معناداری	تفاوت میلگین
	بومی نبودن سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای مورد نیاز	موجود	۱/۰۰	۱۴۵	۶/۶۸۷	۰/۰۰۰	-۲/۰۰
		مطلوب	۴/۰۰	۱۴۵	۶/۲۲۴	۰/۰۰۰	+۱/۰۰
		ملاک	۳	۱۴۵		۰/۰۰۰	

یافته‌های جدول ۳ نشان می‌دهد که: به جز شاخص‌های: «تعامل با جامعه اطلاعاتی برای تبادل اطلاعات و ارتقاء اشراق اطلاعاتی»، «ترویج باور تعامل مسالمت آمیز با آمریکا و ایجاد ابهام در ارزش‌ها»، «بصیرت دینی و سیاسی کارکنان و تضعیف فرهنگ جهادی»، «ضعف همکاری بین رده‌های امنیتی»، «سیاه‌نمایی مشکلات کشور به خاطر حاکمیت دینی»، «تشدید جذب اهل سنت به‌ویژه افراد به گروهک‌های تکفیری»، «نگهداری اطلاعات و اخبار دارای طبقه‌بندی سری و بالاتر در رایانه» و «ضعف آموزش در مقایسه با پیشرفت‌های علمی و فناوری در سطح دنیا»، سایر شاخص‌های احصاء شده از عوامل فرهنگی - اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فناوری پایین‌تر از حد ملاک است و در شرایط مناسبی نیست

نتیجه

در این پژوهش چالش‌های حوزه امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران و همچنین شکاف شاخص‌های احصاء شده در وضعیت موجود و مطلوب بررسی گردید.

نتایج این پژوهش به ابعاد معرفی شده از سوی سایر پژوهشگران در این زمینه محدود نشده، بلکه برای احصاء چالش‌ها از روش داده‌بنیاد با مصاحبه با ۲۸ نفر از خبرگان و کدگذاری مصاحبه‌ها به دست آمده است و در مطالعه آنها، اهداف و روش تحقیق این مقاله به روشنی تفاوت‌های آن را با موضوعات مختلف پیشینه‌ها روشن می‌کند. در هر حال نمی‌توان نقش پیشینه‌ها را در دانش‌افزایی این تحقیق انکار کرد اما این واقعیت نیز وجود دارد که ماحصل تمام آنها به ارائه چالش‌های حوزه امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران منتج نگردیده است؛ در حالی که مسئله کلیه تحقیقات برگرفته از نیاز کشور جمهوری اسلامی ایران بوده است؛ بنابراین انجام این تحقیق، فرایند پژوهشی تقریباً جدیدی در زمینه امنیت عمومی جمهوری اسلامی ایران محسوب می‌شود و می‌تواند راهنمای سازمان‌های ملی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران باشد.

اما از مقوله‌های احصاء شده در این پژوهش در بعد فرهنگی - اجتماعی: هشت بعد: ۱. روحیه انقلابی‌گری مسئولان، ۲. بزرگ‌نمایی معضلات اجتماعی، ۳. عملکرد نهادهای فرهنگی کشور متناسب با هجمه فرهنگی دشمن، ۴. ناهنجاری، آسیب و معضلات فرهنگی خانواده‌ها، ۵. قبح‌زدایی با تبلیغ فرهنگ غربی و بی‌بندوباری، ۶. موج‌سواری سرویس‌های اطلاعاتی بر نارضایتی‌های اجتماعی و اقتصادی، ۷. ورود مواد پیش‌ساز و مواد مخدر سنتی به داخل کشور و ۸. بالا رفتن آمار طلاق؛ در

وضعیت موجود از میانگین ملاک کمتر و در وضعیت مطلوب از میانگین ملاک بالاتر هستند.

همچنین در بعد سیاسی هفت بعد: ۱. ارتباط غیرمعارف و خارج از چارچوب ضوابط سازمانی، ۲. انحراف تصمیم‌سازی به دلیل کتمان وقایع، گزارش خلاف واقع، ۳. سیاسی و امنیتی شدن معیشت کارمندان و بازنشستگان، ۴. تبدیل رقابت جناح سیاسی به خصومت و تخریب یکدیگر، ۵. ایجاد تصور وضعیتی آشفته و ناامیدکننده از آینده ایران، ۶. ترور دانشمندان، شخصیت‌های نظامی و سیاسی و ۷. دامن زدن به اختلافات قومیتی و گسترش شکاف بین شیعه و سنی؛ در وضعیت موجود از میانگین ملاک کمتر و در وضعیت مطلوب از میانگین ملاک بالاتر هستند.

در بعد اقتصادی نیز هشت بعد: ۱. ضعف مدیریت در نظام بانکی و مالی کشور، ۲. ضعف در تجهیزات و امکانات مرتبط با مأموریت، ۳. افزایش تورم و فشار اقتصادی به مردم ناشی از سوءمدیریت، ۴. قاچاق کالا و ایجاد رکود در کارخانه‌های تولیدی، ۵. بیکاری و از بین رفتن فرصت‌های شغلی، ۶. تحریم‌ها، ۷. ناکارآمدی مسئولین اقتصادی، ۸. تخلفات مالی و فرو ریختن قبح دست‌اندازی به بیت المال؛ در وضعیت موجود از میانگین ملاک کمتر و در وضعیت مطلوب از میانگین ملاک بالاتر می‌باشند.

و در بعد فناوری شش بعد: ۱. بومی نبودن سخت‌افزارها و نرم‌افزارهای مورد نیاز، ۲. پیچیدگی جرائم در فضای مجازی و پنهان ماندن هویت‌ها، ۳. به‌روز نبودن آموزش تخصصی در انجام امور رایانه‌ای، الکترونیکی و ...، ۴. ضعف سواد رسانه‌ای کارکنان در استفاده از فضای سایبری، ۵. ضعف در رعایت مقررات حفاظتی، ۶. به‌روز نبودن و فرسوده بودن تجهیزات؛ در وضعیت موجود از میانگین ملاک کمتر و در وضعیت مطلوب از میانگین ملاک بالاتر می‌باشند.

منابع

- بوزان، باری، (۱۳۷۸)، **مردم، دولت‌ها و هراس**، ترجمه: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- ترقی، علی‌رضا؛ جدی، مجید (۱۳۹۰)، **بررسی رویکردهای تحقق امنیت عمومی از منظر سرمایه اجتماعی**، امنیت ملی، سال اول، شماره ۲: ۴۸-۱۹.
- قصری، محمد؛ ایرج فرجی؛ محسن زیوری کامران؛ حسین درجانی (۱۳۹۵)، **الگوی محیط‌شناسی ناجا؛ بررسی امکان و احتمال دست‌یابی به الگوی جامع**، توسعه سازمانی پلیس، شماره ۵۹: ۴۵-۱۰.
- حبیب‌زاده، قاسم (۱۳۹۸)، **ابعاد امنیت از منظر امام خامنه‌ای (مدظله العالی)**، فصلنامه امنیت ملی، سال نهم، شماره ۳۱: ۳۲-۷.
- محبوبی‌منش، حسین (۱۳۸۵)، **تأملی کوتاه درباره آسیب‌های اجتماعی به عنوان مساله امنیت عمومی**، دانش انتظامی: دوره ۸، شماره ۳: ۳۱-۹.
- محبوبی‌منش، حسین (۱۳۹۱)، **جامعه‌شناسی ارزش‌ها (با تأکید بر نظم و امنیت)**، تهران: دانشگاه علوم انتظامی.
- محسنی، رضا علی (۱۳۷۹)، **مهاجرت، جرائم و آسیب‌های اجتماعی**، نشریه امنیت: شماره ۱۷-۱۸.
- مؤمنی، اسکندر (۱۳۹۱)، **مرزهای مفهومی امنیت عمومی و امنیت اجتماعی شده**، پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی، شماره ۳۱: ۶۱-۲۶.
- رئیس، محمد، پیشگاه هادیان، حمید، ایزدی، جهان‌بخش و جاودانی مقدم، مهدی (۱۳۹۷)، **آسیب‌شناسی بحران‌های اجتماعی و الزامات سیاست‌گذاری امنیتی در پیشگیری از آن**، فصلنامه امنیت ملی، سال نهم، شماره دوم: ۷۵-۱۰۲.
- Aein F, Alhani F, Mohammadi E, Kazemnejad A. (2011). **Struggling to create new boundaries: a grounded theory study of collaboration between nurses and parents in the care process in Iran**. J Adv Nurs; 67(4): 841-53.
- Creswell, John W. (2014). **Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches**. Sage publications.
- Strauss, A. and Corbin, J. (1994). **Grounded Theory Methodology-An Overview**. In: Norman, K.D. and Vannaeds, S.L.Y., Eds., **Handbook of Pualitative Research**, Sage Publications, Thousand Oaks, 22-23.
- Watson, Scott, **Societal security; Applying the concept on the process of Kurdish identity**, 2005.